

ÖĞRENCİLERİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİ VE DERS DIŞI ETKİNLİKLERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Aycen AYBEK¹ Osman İMAMOĞLU² M. Yalçın TAŞMEKTEPLİĞİL²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türk ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin, beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerine karşı tutumlarını incelemek ve bu süreçte beden eğitimi öğretmenlerinin rolünü belirlemektir. Araştırmaya üç ildeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören toplam 990 öğrenci (512 erkek, 478 kız) katılmıştır. Çalışmada istatistiksel işlem olarak, frekans ve yüzde hesaplanmasıyla ki-kare analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin beden eğitimi dersini her yıl almak isteme oranları oldukça yüksektir (%80,2). Beden eğitimi dersine yönelik motivasyonu erkeklerde (%80,9) kızlara göre (%65,1) daha yüksek orandadır. Fakat öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımları istenilen seviyede değildir ve etkinlikler öğrenci beklentilerini tam olarak karşılayamamaktadır. Öğrencilerin ders dışı aktivitelere en çok yönlendiren etkenler sıralamasında önceliği “sosyal çevre” (%42,4) almakta, bunu “aile” (%21,7), “okul” (%13,7) ve “beden eğitimi öğretmeni” (%12,6) takip etmektedir. Bu çerçevede öğrencinin beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinliklerine yönelik tutumunu pozitif biçimde değiştirmek için yeni yaklaşımlar esasında beden eğitimi öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi yanında, öğrencilerin ders dışı etkinliklerine katılım oranlarının istenilen seviyeye çıkarılması ve ders içi ve dışı etkinliklerin öğrencilerin beklentilerini tam olarak karşılayabilecek tarzda düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi dersi, öğrenci tutumu, beden eğitimi öğretmeni

AN ASSESSMENT OF THE ATTITUDES OF STUDENTS TOWARDS PHYSICAL EDUCATION LESSON AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the attitudes of the students towards physical education lesson and extracurricular activities of physical education lesson in elementary schools at Turkish national education system and to determine the role of physical education teachers during this process. The study was conducted with a total of 990 students (512 boys, 478 girls) in three cities of Turkey. The statistical processes used were frequency, percentage and Chi-square. The results of the study showed that the percentage of the students who want to study physical education each year is quite high (80,2%). Motivation for the lesson was higher in boys (80,9%) than in girls (65,1%). However, the participation of the students to extracurricular activities is not as expected and these activities cannot fully meet the expectations of the students. In the list of the factors that direct the students to extracurricular activities, “social environment” (42,4%) rank as the first, followed by “family” (21,7%), “school” (13,7%) and “physical education teacher” (12,6%). In this context, physical education teachers should get in-service training to change the attitudes of the students for physical education lesson and extracurricular activities. Moreover, the participation of the students to extracurricular activities should be taken to expected levels and the lessons and extracurricular activities should be organized in order to meet the students’ expectations.

Keywords: Physical education lesson, student attitudes, physical education teacher

*Bu Çalışma Aycen AYBEK tarafından Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsüne sunulan Yüksek Lisans tezinden derlenmiştir.

¹Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/TOKAT

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (yazışmadan sorumlu yazar) osmani@omu.edu.tr

GİRİŞ

Toplum açısından vazgeçilmez bir gereksinim olan eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır [1]. Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi derslerinin de bireyin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirilmesi oldukça önem taşımaktadır [2]. Bu çerçevede, beden eğitimi dersleri bireyin sadece okul içi fiziksel aktivitelere katılımını teminle sınırlı değil aynı zamanda toplumsal yaşamı öğretmeyi, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişmeye katkıda bulunmayı da sağlamaktadır.

Genel uygulama esasları içerisinde beden eğitimi ve spor öğretmenine sosyal açıdan çok iş düşmektedir. Zira ders içi hareket eğitimi; insan davranışının zihinsel, sosyal ve duygusal değişiklikleriyle ilgilenirken kas hareketlerini temel alır [3]. Bununla beraber okullardaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimini tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir. Kısaca öğretmenler tarafından okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetleri ders içi ve ders dışı zamanlarda genel eğitimin tamamlayıcısı olarak verilmekte ve bu faaliyetler içerisinde birey, bir bütün olarak ele alınmaktadır [4]. Burada özellikle öğrencilerin ders dışı etkinliklere yönlendirilmesi son derece önemlidir. Öyle ki bazen beden eğitimi derslerinde öğrencilere istenilen davranışların kazandırılması mümkün olmadıgından, eğitim programlarının, ders dışındaki etkinlikleri de kapsayacak biçimde düzenlenmesi gerekir [5].

Öğrenci tutumları öğretmenler ve program için önemli bir boyuttur. Diğer alanlarda olduğu gibi okul ortamında da öğrenciler beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlar oluştururlar. Beden eğitimi dersine öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerinde ders öğretmenin mutlak rolü vardır. Aslında öğretmenin öğrenciyi derse karşı ilgili hale getirmesi, dersin verimli işlenmesini sağlayarak öğretmeni de güdüleyebilir [6]. Böylece dersin özel ve genel amaçlarına ulaşmak daha da kolaylaşabilir. Ayrıca bu durum öğrencilerin gelecekte çeşitli fiziksel aktivitelere gönüllü katılımlarını da sağlayabilir [7].

Bu öneme binaen eldeki araştırmada; Türk Milli Eğitimi ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin, beden eğitimi dersi ile ders dışı etkinliklerine karşı tutumları incelenmiş ve bu süreçte beden eğitimi öğretmenlerinin rolü belirlenmeye çalışılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmaya Samsun, Sivas ve Tokat illeri lise 1., 2. ve 3. sınıflarında öğrenim gören ve tesadüfi örneklem yoluyla seçilen toplam 990 (512 erkek, 478 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket geliştirilirken ilgili literatür incelenmiş, güvenilirliği sağlanmış ve belirlenen eksiklikler giderilmiştir. Böylece uzmanlarca yeniden gözden geçirilen anket uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Anket; öğrenci kişisel bilgileri (8 soru), öğrencilerin beden eğitimi dersi hakkındaki düşünceleri (15 soru) ve öğrencilerin ders dışı etkinlik ve beden eğitimi öğretmenleri hakkındaki düşünceleri (12 soru) olmak üzere üç bölümden oluşturulmuştur. Anket yolu ile elde edilen verilere SPSS paket programı uygulanarak istatistiksel işlem yapılmıştır. İstatistiksel analiz için, frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmış ve ki-kare testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğrenci anketlerinden toplanan bilgiler bu çalışmanın bulgularını oluşturmuştur. Bunlar istatistiksel analizle beraber toplam 11 tablo olarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilere yönelik davranışları

Cinsiyet	İlgili ve arkadaşça davranıyor		Kısmen davranıyor		İlgili ve arkadaşça davranmıyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Bay	373	72,9	95	18,6	44	8,6	512 (%51,7)	100
Bayan	290	60,7	101	21,1	87	18,2	478 (%48,3)	100
Toplam	663	67,0	196	19,8	131	13,2	990(%100)	100

($\chi^2 = 23.549$, $p \leq 0.05$)

Tablo 2: Beden eğitimi dersi, bireyin aktiviteye katılma isteği ve sosyal gelişimine katkısı

Seçenekler	Parametreler	f	%
Beden eğitimi dersini her yıl almak isteme durumu	Her yıl almak isteyen	794	80,2
	Kısmen almak isteyen	76	7,7
	Almak istemeyen	120	12,1
	Toplam	990	100,0
Beden eğitimi dersi yerine başka bir aktiviteye katılmak isteme durumu	Katılmak isteyen	291	29,4
	Kısmen katılmak isteyen	189	19,1
	Katılmak istemeyen	508	51,3
	Cevapsız	2	0,5
	Toplam	990	100,0
Beden eğitimi dersinin sosyal gelişime katkısı olduğunu düşünme durumu	Sosyal gelişime katkısı var	640	64,6
	Kısmen var	232	23,4
	Sosyal gelişime katkısı yok	113	11,4
	Cevapsız	5	0,5
	Toplam	990	100,0

Tablo 3: Cinsiyete göre beden eğitimi dersine motive olabilme durumu

Cinsiyet	Motive olan		Kısmen motive olan		Motive olamayan		Toplam	
	N	%	n	%	n	%	N	%
Bay	414	80,9	74	14,5	24	4,7	512	100
Bayan	309	65,1	112	23,6	54	11,4	475	100
Toplam	723	73,3	186	18,8	78	7,9	987	100

($\chi^2 = 33.211$, $p \leq 0.05$)

Tablo 4: Cinsiyete göre beden eğitimi dersinden sonra kendini rahatlamış hissetme durumu

Cinsiyet	Rahatlamış hissedenler		Kısmen		Rahatlamış hissetmeyenler		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Bay	318	62,1	130	25,4	64	12,5	12	100
Bayan	218	45,9	131	27,6	126	26,5	475	100
Toplam	536	54,3	261	26,4	190	19,3	987	100

($\chi^2 = 37.558$, $p \leq 0.05$)

Tablo 5: Beden eğitimi dersinin düzgün duruş alışkanlığı kazandırmasıyla ilgili görüşlerin dağılımı

Cinsiyet	Düzgün bir duruş alışkanlığı kazandırır		Kısmen		Düzgün bir duruş alışkanlığı kazandırmaz		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Bay	357	69,9	112	21,9	42	8,2	511	100
Bayan	255	53,5	112	23,5	110	23,1	477	100
Toplam	612	61,9	224	22,7	152	15,4	988	100

 $(\chi^2= 47.306, p\leq 0.05)$ **Tablo 6:** Beden eğitimi dersi sırasında kendini iyi hissetme durumu

Cinsiyet	Kendimi iyi hissediyorum		Kısmen		Kendimi iyi hissetmiyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Bay	409	79,9	84	16,4	19	3,7	512	100
Bayan	311	65,3	106	22,3	59	12,4	476	100
Toplam	720	72,9	190	19,2	78	7,9	988	100

 $(\chi^2= 35.134, p\leq 0.05)$ **Tablo 7:** Öğrencileri ders dışı aktivitelere yönlendiren etkenlerin dağılımı

Parametreler	f	%
Okul	136	13,7
Aile	215	21,7
Beden Eğitimi Öğretmeni	125	12,6
Diğer Öğretmenler	86	8,7
Çevre	420	42,4
Cevapsız	8	0,8
Toplam	990	100,0

Tablo 8: Öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini tanımlamalarıyla ilgili dağılım

Sorgulanan özellik	Değerlendirme kriterleri	F	%
Öğrencilere göre Beden Eğitimi Öğretmeni Özellikleri	Kuralcı, taviz vermeyen, dersi kendi hazırlayıp kendi sunan	120	12,1
	Derste öğrenci katılımına önem veren, objektif ve tarafsız davranan	501	50,6
	Derste öğrencileri kendi haline bırakıp sorumluluk alıp vermekten kaçınan	89	9,0
	Grup çalışmasına önem veren, organizasyonlar yapan, öğrencilerin düşüncesine de önem veren	276	27,9
	Cevapsız	4	4
	Toplam	990	100,0
Beden eğitimi öğretmenin öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde izleme durumları	Her zaman izler	225	22,7
	Zaman zaman izler	122	12,3
	Hiçbir zaman izlemez	642	64,9
	Cevapsız	1	0,1
	Toplam	990	100,0

Tablo 9: Beden eğitimi öğretmeninin öğrencileri bir spor branşına yönlendirme durumu

Cinsiyet	Yönlendiriyor		Kısmen yönlendiriyor		Yönlendirmiyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Bay	258	50,4	103	20,1	151	29,5	512	100
Bayan	151	31,9	107	22,6	216	45,6	474	100
Toplam	409	41,5	210	21,3	367	37,2	986	100

($\chi^2= 38.173, p \leq 0.05$)

Tablo10: Beden eğitimi dersinde öğrenilen bilgilerin günlük yaşantıda etkisi

Cinsiyet	Yardımcı oluyor		Kısmen		Yardımcı olmuyor		Toplam	
	n	%	n	%	N	%	N	%
Bay	293	57,2	162	31,6	57	11,1	512	100
Bayan	215	45,1	145	30,4	117	24,5	477	100
Toplam	508	51,4	307	31,0	174	17,6	989	100

($\chi^2= 32.409, p \leq 0.05$)

Tablo 11: Beden eğitimi öğretmenin okul dışı faaliyetler hakkında öğrencileri bilgilendirme durumu

Cinsiyet	Bilgilendiriyor		Kısmen		Bilgilendirmiyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Bay	242	47,3	149	29,1	121	23,6	512	100
Bayan	160	33,5	106	22,2	211	44,2	477	100
Toplam	402	40,6	255	25,8	332	33,6	989	100

($\chi^2= 47.195, p \leq 0.05$)

TARTIŞMA

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin %51,7'si erkek, %48,3'ü bayandır. Erkek öğrencilerin %72,9'u, kız öğrencilerin ise %60,7'si beden eğitimi öğretmeninin kendilerine ilgili ve arkadaşça davrandıklarını belirtmişlerdir. Bu düşünceye öğrencilerin çok az kısmı (%8,6 erkek, %18,2 bayan) katılmamaktadır (Tablo1). Burada öğretmenin ilgili ve arkadaşça davranmadığını bildiren bayanların (%18,2) bu düşünceleri muhtemelen beden eğitimi öğretmenlerinin erkek olması sebebiyle, onların ilgi ve ihtiyaçlarını anlamadaki güçlükten kaynaklanmış olabilir. Dolayısıyla öğretmenlerin farklı cinsiyetteki öğrencilere yaklaşımları onların beklentilerini karşılayacak biçimde olmalıdır. Bu konuda öğretmenler gereken özeni gösterilmelidir. Nitekim Pehlivan ve Öksüzöğlü'nün (2006); araştırması, öğrenci beklentilerin ilk sırasında, beden eğitimi öğretmeninin, öğrenciyle daha fazla ilgilenmesi ve arkadaşça davranması yönünde olduğunu ifade etmektedir [8].

Çalışmamızda beden eğitimi dersini her yıl almak isteyen öğrencilerin oranı hayli yüksek (%80,2'si, % 7,7'si kısmen) bulunmuştur (Tablo 2). Fakat bir çalışmada beden eğitimi dersini seçmeyen kız öğrencilerin %95,2'si diğer derslerin kariyerleri için daha önemli olduğunu, %57,3'ünün programlarına uymadığını, %39,8'i okul dışında yaptıkları egzersizleri yeterli bulduklarını belirtmişlerdir [6]. Bu tür öğrenci tercihlerinde okul tesis imkanları ile organizasyon yeterlilik durumlarının etkili olacağı göz ardı edilmemelidir. Bu çalışma bulgularına göre beden eğitimi dersi yerine başka bir aktiviteye katılmak isteyen öğrenciler % 29,4 iken %51,3'ü başka

bir aktiviteye katılmak istememektedir (Tablo 2). Gökmen ve Schnitger yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin spor araç-gereçlerinden faydalanamama oranını %73,8 gibi olumsuz bir tablo olarak tespit etmişlerdir [2]. Öğrencilerin başka aktiviteye katılma isteklerinde pek çok sebeple birlikte az da olsa sınıf mevcutlarının kalabalık olması ile ders araç-gereçlerinin yetersizliği etkili olabilir. Ancak genel olarak; öğrencilerin beden eğitimi dersini sevdiği söylenebilir.

Öğrencilere göre, beden eğitimi dersinin sosyal gelişime katkısı %64,6 oranında olumlu %11,4'lük bir oranla da olumsuzdur (Tablo 2). Öğretmen ve öğrenciler arasında yaşanan pozitif ve negatif ilişkiler öğrencilerin akademik olduğu kadar sosyal, duyuşsal ve davranışsal yönden de gelişmelerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilir [9]. Bir çalışmada, sportif etkinliklere katılan öğrencilerin %33'ünde güçlü bir kişilik gelişimi sağlandığı, %15'inde insanlarla tanışma ve çevreye uyumun gerçekleştiği, %13'ünde ise iyi iletişim kurma, sıkıntı ve stres atma bakımından etkili olduğu sonucuna varılmıştır [10]. Pek çok çalışmada fiziksel aktivitelerin bireyin fiziksel gelişimi kadar sosyal yönden gelişimine önemli etkiler yaptığı bildirilmektedir. Mesela, 13–14 yaş okul çağı grubundaki çocukların, sportif etkinlik öncesi sosyal olarak kabul edilebilir davranışlar bakımından istediklerine ulaşma seviyeleri ile (%65) sportif etkinlik sonrası arasında belirgin (%71) farklılık vardır [11]. Aynı şekilde Taşmektepligil ve arkadaşları (2006) beden eğitimi dersinin sosyal ilişkilere etkisini %82 (%57,7 evet, %24,3) nispetinde pozitif bulmuşlardır [4]. Anlaşılacağı gibi yapılan çalışmalar arasında paralellik gözlenmektedir. Öğrencilerin olumlu tutum içerisinde olmalarını önemli bir sonuç olarak algılamak gerekmektedir.

Çalışmada öğrencilerin % 73,3'ü beden eğitimi dersine motive olabildiğini belirtmişlerdir. Cinsiyete göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p<.05$). Erkek öğrencilerde derse motive olanlar %80,9, bayanlarda ise %65,1 oranındadır (Tablo 3). Luke ve Cope (1994) okul ortamı ve etkili programlar, öğretmenin öğretmedeki etkinliği, öğrencileri anlama düzeyi ve beden eğitiminin gerekliliğine inanma gibi unsurların, öğrencilerin derse karşı olumlu tutum kazanmalarını etkileyen sebepler olduğunu söylemektedir [12]. Kız öğrencilerin derse karşı, erkek öğrencilerden daha düşük seviyedeki tutumlarının, kız öğrencilerin ergenlikteki fiziksel değişikliklerden duydukları rahatsızlıkla beraber diğer sosyal çevre faktörlerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca konuyla ilgili yapılan bir çalışmada beden eğitimi derslerinin yer aldığı öğrenme ortamlarında, kız öğrencilerin bedenlerinin geleneksel olarak ihmal edildiği de belirtilmektedir [13]. Kız öğrencilerin okul içinde öğretmenlerinden ve arkadaşlarından aldıkları olumsuz mesajlar, onların beden eğitimi dersine katılıp katılmama durumlarını ve dersteki motivasyonlarını etkilemektedir. Butcher ve Hall (1983), beden eğitimi dersine katılan adölesan kızlarla yaptıkları 5 yıllık uzun bir çalışmada, kızların yaşları arttıkça fiziksel olarak derse daha az katıldıkları yönünde bulguları ortaya koymuştur [14]. Kız öğrencilerin derse karşı motivasyonlarının zayıf olmasının gerekçesi ise beden eğitimi dersine karşı tutumlarının nispeten negatif olmasına bağlanabilir.

Beden eğitimi dersinden sonra öğrencilerin % 54,3'ü kendini rahat hissederken % 19,3'ü rahat hissetmemektedir (Tablo 4). Cinsiyete göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p<.05$). Yapılan bir çalışmada öğrencilerin, genel eğitim dersleriyle oluşan zihinsel yorgunluğun, beden eğitimi dersiyse giderilme beklentisinde olduğu belirtilmektedir [2]. Araştırmamızda beden eğitimi dersinden sonra rahatlama hissetme oranları, erkek öğrencilerde %62,1 iken kız öğrencilerde %45,9 bulunmuştur (Tablo 4). Kız ve erkek öğrenci grubu arasındaki farkın, beden eğitimi derslerinin erkek egemen toplumda kız öğrenci gruplarının ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığından kaynaklandığı düşünülebilir.

Beden eğitimi dersinin düzgün bir duruş alışkanlığı kazandırdığını düşünen öğrenciler; erkeklerde %69,9, kızlarda %53,5 oranındadır (Tablo 5). Cinsiyete göre verilen cevaplar arasında anlamlı

farklılık vardır ($p<.05$). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla düşük yüzde değerlerine sahip olmaları, kız öğrencilerin fiziksel değişim beklentilerinin yüksek olmasına bağlanabilir. Beden eğitimi dersinde yapılan etkinliklerle vücudun düzgün duruş alışkanlığı kazanması konulu bir çalışma bulgularına göre, öğrenci beklentileri % 89,1 oranında gerçekleşmiştir. Ancak ne var ki aynı çalışmada öğrencilerin % 45,1'lik bölümü beklentilerinin hiç gerçekleşmediğini bildirmişlerdir [2]. İki çalışmanın bulguları birbirine yakındır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun beklentilerinin ve düşüncelerinin olumlu yönde olması, beden eğitimi dersine ve sportif etkinliklere karşı olumlu tutum geliştirdikleri şeklinde ifade edilebilir.

Bizim çalışmamıza göre beden eğitimi dersi sırasında öğrenciler büyük ölçüde (%72,9) kendilerini iyi hissetmektedirler. Cinsiyete göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p<.05$). Erkek öğrencilerin ders ortamında kendilerini daha iyi hissetme oranları (%79,9) bayanlara göre (%65,3) daha yüksektir (Tablo 6). Koca [15], ilköğretim 8. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin beden eğitimi ders ortamındaki beden yaşantıları konulu çalışmasında, kız-erkek gruplarının beden eğitimi dersinde ayrı olmasından yana tavır almıştır. Bunun gerekçelerini de, erkek öğrencilerin kız öğrencileri özellikle jimnastik hareketleri yaparken sözel veya fiziksel olarak rahatsız etmesi ve ders etkinlik programlarının daha çok erkeklere yönelik olması biçiminde belirtmiştir. Buna karşın bazı araştırmacılar, kız-erkek gruplarının beraber ders ortamında olmalarının, onların kişilik gelişiminde son derece önemli olduğunu söylemektedir. Yapılan çalışmanın bulgularına göre düşük seviyedeki kız öğrenci grubunun ders ortamından yeterince hoşnut olmayışları, erkek grubuyla yaşadıkları çatışmaya bağlanabilir.

Öğrencilerin ders dışı aktivitelere en çok yönlendiren etken %42,4 ile çevre, %21,7 ile aile ve %12,6 ile de beden eğitimi öğretmenidir (Tablo 7). Köse (2003) öğrencilerin ders dışı aktivitelere katılımlarının nasıl gerçekleştirdiği konulu araştırmasında, ders dışı aktivitelere kendi isteğiyle katılan öğrencilerin %51, ailelerin yönlendirmesiyle katılanların %26,1 ve beden eğitimi öğretmeni ya da diğeri öğretmenlerin yönlendirmesiyle katılanların oranının %22,7 olduğunu belirtmiştir [10]. Buradan okul beden eğitimi öğretmenleri ve diğeri öğretmenlerin, ders dışı etkinliklere gereken önemi vermedikleri sonucu çıkarılabilir.

Bu çalışmadaki bir başka sonuca göre öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenini değerlendirme kriterleri arasında yer alan "derste öğrenci katılımına önem verir, objektif ve tarafsız davranır" özelliğini ilk sırada (%50,6) göstermeleri dikkat çekicidir ve öğretmen güvenilirliğinin kısmen yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sıralamayı %27,9 ile "grup çalışmasına önem veren, organizasyonlar yapan, öğrencilerin düşüncesine de önem veren" özellik izlemiştir (Tablo 8). Frigley (1985) öğrencilerin beden eğitimine ilgisini uyandıran ve uyandırmayan yönlerini saptamak amacıyla yaptığı araştırmada, olumlu ve olumsuz tutumlarla ilgili en çok sözü edilen konuların öğretmen ve programlar olduğunu belirtmiştir [16]. Derste öğrenciyi kendi haline bırakıp sorumluluk almaktan kaçan öğretmen modeli son sırada yer almaktadır. Bu tutumda öğretmen modelinin az olması sevindiricidir. Çünkü öğrencinin derste kendisiyle beraber olan ve kendini anlayan, ayrıca sorumluluk alan ve sorumluluk veren, demokratik bir öğretmen modelini benimsediği söylenebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrencilerin ders dışında yapmış olduğu bir etkinliği izleme durumlarına bakıldığında bunun oldukça düşük oranda olduğu görülmektedir (%22,7). Yani öğrencilerin %64,9 gibi büyük bir kısmı bu tür etkinliklerde öğretmenleri tarafından izlenmediklerini bildirmektedir (Tablo 8). Oysa öğrenci, öğretmenine kendini sürekli olarak beğendirme çabası içerisinde. Model olarak aldıkları ve etkilendikleri insanlar olan öğretmenler tarafından öğrencilerin izlenmesi, öğrencinin beden eğitimi ders ve ders dışı etkinliklerine yönelimlerinde olumlu bir motivasyon yaratabilir. Bu yüzden öğretmenlerin, öğrencileri ders dışı etkinliklerde

izlemesi ve bir şekilde bu faaliyetlerin sonuçlarını denetlemesi gerekir. Çünkü ders dışı etkinlikleri, normal eğitim-öğretim etkinliklerinden ayırmak mümkün değildir. Kaldı ki okulun, formal öğretim süreci içinde belirlediği amaçların tümüne aynı zamanda ders dışı etkinlikler de hizmet etmektedir [10]. Burada ders dışı etkinliklerin önemi vurgulanırken, okulda yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde olduğu gibi, ders dışı etkinliklerin organizasyonunda da sadece okulu ve öğretmenleri sorumlu tutmak, çağımızdaki eğitim anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Gerçekten günümüzde öğrencilerin zengin ders dışı etkinlik seçeneğine sahip olması onların fiziksel aktiviteye yönelimlerini olumsuz etkileyebilir. Özellikle bu konuda her gün daha büyük gelişme kaydeden bilgisayar teknoloji ve programları dikkat çekicidir.

Çalışmamızda öğrencilerin %41,5'inin öğretmenleri tarafından bir spor dalına yönlendirildiği görülmektedir. Bu yönlendirilme erkek öğrencilerde %50,4 iken kız öğrencilerde %31,9 nispetindedir (Tablo 9). Taşmektepligil ve arkadaşları çalışmasında (2006); spora yönelimde beden eğitimi dersinin etkisini oransal olarak %51,3, sportif yeteneğin ortaya çıkma durumunu ise %65 olarak bulmuştur [4]. Yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin beden eğitimi dersleriyle bir spor branşına yönlendirilme beklentisi %86,7 oranındadır. Ancak, öğrencilerin %46,4'ü bu beklentilerinin hiç gerçekleşmediğini belirtmişlerdir [2]. Sunay ve Sunay'ın çalışmasında yönelmenin % 40,3 olduğu ve bizim çalışmamızda da benzer bir sonuç çıktığı görülmektedir. Yani beden eğitimi öğretmenleri tarafından yetenekli öğrencileri bir spor branşına yönlendirme oranı yaklaşık %50 civarındadır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencileri spor branşlarına yönlendirmede etkin oldukları söylenebilir. Ancak yine de bu oran artırılmalıdır.

Öğrencilerden %51,4'lük bir kesim beden eğitimi dersinde öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullandıklarını ileri sürmektedir. Bu sonuçta cinsiyete göre erkek öğrenciler (%57,2) kızlardan (%45,1) daha yüksek bir dağılım göstermişlerdir (Tablo 10). Buradan hareketle beden eğitimi dersi sırasında kazanılan birçok özelliğin (fiziksel, zihinsel ve davranışsal), öğrenciler tarafından günlük hayatta kullanıldığı sonucuna varılabilir. Erkek öğrencilerin olumsuz yanıtlarının kız öğrencilere oranla düşük seyretmesi, erkeklerin beden eğitimi dersinde öğrendikleri becerileri, okul dışında uygulayabilme imkanlarının daha fazla olmasıyla açıklanabilir.

Beden eğitimi öğretmenin okul dışı faaliyetler hakkında öğrencileri bilgilendirmesine %40,6 oranında evet denirken % 33,6 oranında hayır cevabı verilmiştir (Tablo 11). Cinsiyete göre verilen cevaplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p < .05$). Gerçekte öğretmenler destekçi bir öğrenme ortamı oluşturarak, öğrencilere değer vererek ve onları güdüleyerek her öğrenciye yaklaşmalıdır. Bunu sağlamanın yolu, öğrencileri bir birey olarak kabul edip, gerektiğinde onlara kılavuzluk etmektir [9]. Yapılan bir çalışmada öğrencilerin %22,7'si öğretmeni önderliğinde veya öğretmenin önerisiyle ders dışı etkinliklere katıldıklarını bildirmektedir [10]. Bizim çalışmamızda bayan öğrencilerin önemli kısmı (%44,2) beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerini ders dışı faaliyetler hakkında bilgilendirmede düşünmektedir (Tablo 11). Bu anlamda öğretmenin, spora eğilimi olmayan bayan öğrencilere yeteri kadar yardım etmediği düşünülebilir. Ya da beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinliğe olumsuz yaklaşımları sebebiyle sözü edilen öğrencilerle yeterli iletişim kuramadıkları öne sürülebilir. Anlaşılan o ki okullardaki etkinlikler daha çok erkek öğrencilere yöneliktir ve beden eğitimi öğretmenleri, kız öğrencilerin ders dışı etkinlik beklentilerini gerçekleştirilememektedir. Bunun yanı sıra erkek egemen bir toplumda öğretmenlerin genelde erkek oluşu ve etkinliklerinde genellikle erkeklere yönelik olması, kız öğrencilerin durumu farklı algılamalarına sebep olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Genel olarak öğrenciler beden eğitimi dersini sevmektedirler. Ancak bayan öğrencilerin derse ve ders dışı etkinliklere katılımında erkek öğrencilere oranla daha düşük bir yüzdeye sahip oldukları görülmektedir. Buna gerekçe olarak cinsiyet farklılıklarından oluşan, toplumsal yargıların egemen olduğu bir anlayışa sahip ortamlarda bayan öğrencilerin beden eğitimi dersine ve ders dışı fiziksel aktivitelere katılım oranları düşük olmaktadır. Yine bayan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenleriyle yaşadıkları iletişim eksikliği de bu oranları etkilemektedir. Bayan öğrenciler ne derse, ne de öğretmene erkek öğrenciler kadar olumlu yaklaşmamaktadır. Bu açıdan erkeklerin derslere ve ders dışı etkinliklere yönelik tutumları bayan öğrencilere göre önemli derecede pozitifdir.

Beden Eğitimi öğretmenlerinin hizmet içi eğitimi yanında, öğrencilerin ders dışı etkinliklerine katılım oranlarının istenilen seviyeye çıkarılması ve ders dışı etkinliklerin öğrencilerin beklentilerini tam olarak karşılayabilmesi sağlanmalıdır. Bu konuda cinsiyet farklılığı üzerinde biraz daha ağırlıklı durulabilir.

KAYNAKLAR

1. Varış F. Eğitim Bilimine Giriş, Atlas Kitapevi, Konya, 1994.
2. Sunay Y, Sunay H. Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri ve Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(4): 36, 38, 39, 48, 1996.
3. Dayer PW, Pangraz RP. Dynamic Physical Education for Elementary School Children, 4 th Edition, Washington, Arizona, USA, s2, 1975.
4. Taşmektepligil Y, Yılmaz Ç, İmamoğlu O, Kılıçgil E. İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4 (4): 139-147, 2006.
5. Pehlivan Z. Fair-Play kavramının geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri, Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ankara Üniversitesi Basevi, Ankara, s 52,2004.
6. Demirhan G, Altay F. Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutum Ölçeği 2, Spor Bilimleri Dergisi, 12(2): Ankara, s 12, 2001.
7. Kaya O, Murathan T, Murathan F. İlköğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları, 9. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, ss, 428-430, 2010.
8. Pehlivan Z, Öksüzoğlu P. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri, 9. Uluslar arası spor bilimleri kongresi , Bildiri kitabı, s 639, Nobel Yayın ve Dağıtım , Muğla,2006.
9. Çinkır Ş. Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi, Milli Eğitim Dergisi, sayı,161, s 154,2004.
10. Köse E. İlköğretim düzeyinde ders dışı etkiliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya etkisi, Doktora tezi, s25, 2003.
11. Gözaydın G, 13-14 Yaş okul çağı ergenlik döneminde uygulanan dans yüzme ve tenis etkinliklerinin çocuğun sosyal gelişimine etkisi, 9.Uluslararası spor bilimler kongresi Muğla- Nobel yayın dağıtım, s, 55, 2006.
12. Luke MD, Cope DL. Student attitudes toward teacher behavior and program content in school physical education. Teh Physical Educator, ss, 51, 57, 66, 1994.
13. Satina B, Hullgren F. The Absent bodyof girls made visible. Embodiment as teh focus in edocation. Studies in philosohy and Education, 521, 2001.
14. Hünük D, Demirhan G. İlköğretim sekizinci sınıf, lise birinci sınıf ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması, Spor bilimleri Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Ankara, 14(4):178,182, 2003.
15. Koca C, Güven B. İlköğretim 8. sınıf Kız ve Erkek öğrencilerin beden eğitimi ders ortamındaki beden yaşantıları, spor bilimleri dergisi, Hacettepe Ankara, 14(4): 171,2004.
16. Figley GE. Determinants of attitudes toward physical education, Journal of Teaching Physical Education 4, s, 229, 1985.